

ZAŁOŻENIA PROJEKTU USTAWY

O ZMIANIE USTAWY O ŚWIADCZENIACH RODZINNYCH ORAZ USTAWY O POMOCY OSOBOM UPRAWNIONYM DO ALIMENTÓW

I Wstęp

Stan aktualny:

1. Konieczność wprowadzenia zmian do ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów jest wynikiem przede wszystkim dostosowania przepisów obu ustaw do wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie o sygn. akt P 45/08 (Dz. U. Nr 108, poz. 910), Trybunał Konstytucyjny orzekł niezgodność z Konstytucją RP § 17 ust. 2 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. Nr 105, poz. 881, z późn. zm.), który brzmiał: „Nie pomniejsza się dochodu rodziny o dochód utracony, jeżeli w tym samym roku kalendarzowym osoba uzyskała inny dochód i nie utraciła go przed zgłoszeniem wniosku o zasiłek, bez względu na przerwę w uzyskiwaniu dochodów w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy.”

Wyrok ten odnosi się do sposobu ustalania prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Uchylenie przez Trybunał Konstytucyjny przepisu w akcie wykonawczym do ustawy o świadczeniach rodzinnych, nie wykluczyło stosowania przepisu o takim samym brzmieniu w akcie wykonawczym do ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Taka sytuacja może zostać jedynie zniwelowana w drodze zmiany przepisów w obu ustawach.

2. Niektóre rozwiązania ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów są ze sobą niespójne, a część przepisów budzi wątpliwości interpretacyjne. Ponadto po dłuższym okresie stosowania niektórych przepisów obu ustaw dostrzeżono potrzebę uelastycznienia niektórych rozwiązań.

Obowiązujący stan prawny w regulowanej dziedzinie

Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów dotyczy przedstawionych poniżej zagadnień:

I. W ustawie o świadczeniach rodzinnych:

We wskazanej ustawie zmianie będą podlegały następujące kwestie:

- 1) pojęcie dochodu uprawniającego do świadczeń rodzinnych, określenie sposobu jego ustalania oraz katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu;
- 2) prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;
- 3) prawo do zasiłku pielęgnacyjnego;
- 4) sposób postępowania w przypadku śmierci osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych.

II. W ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów:

We wskazanej ustawie zmianie będą podlegały następujące kwestie:

- 1) sposób ustalania dochodu uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu;
- 2) zmian w zakresie koordynacji świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ramach systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej;
- 3) możliwości przekazania do ośrodka pomocy społecznej realizacji ustawy, w pełnym zakresie;
- 4) prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla pełnoletniej osoby posiadającej własne dziecko;
- 5) regulacji dotyczącej rozliczenia wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w przypadku zmiany wysokości zasądzonych alimentów;
- 6) sposób postępowania w przypadku zgonu osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

O BOWIĄZUJĄCY STAN PRAWNY REGULOWANY PRZEPISAMI USTAWY O ŚWIADCZENIACH RODZINNYCH

I.1. II.1. Pojęcie dochodu, określenie sposobu jego ustalania oraz katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu

Prawo do zasiłku rodzinnego, wypłacanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm.), uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Przy ustalaniu kryterium dochodowego brane są pod uwagę następujące dochody:

- a) przychody podlegające opodatkowaniu na zasadach ogólnych na podstawie przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, pomniejszone o koszty uzyskania przychodu, należny podatek dochodowy od osób fizycznych, składki na ubezpieczenia społeczne niezaliczone do kosztów uzyskania przychodu oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- b) deklarowany w oświadczeniu dochód z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, pomniejszony o należny zryczałtowany podatek dochodowy i składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne,
- c) inne dochody niepodlegające opodatkowaniu na podstawie przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, w tym m.in. stypendia za wyniki w nauce.

Występujące w art. 3 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych pojęcie „przychody podlegające opodatkowaniu na zasadach ogólnych” nie znajduje swojego odzwierciedlenia w przepisach ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, z późn. zm.). Sytuacja ta skutkuje niejednorodną praktyką urzędów skarbowych wystawiających zaświadczenia o dochodach podlegających opodatkowaniu. Niejednokrotnie bowiem przy ustalaniu dochodu rodziny uprawniającego do świadczeń rodzinnych pod uwagę brane są wyłącznie dochody, podlegające opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Kolejną kwestią odnoszącą się do definicji dochodu jest wliczanie do dochodu stypendiów za wyniki w nauce, co z kolei często powoduje przekroczenie kryterium dochodowego i brak prawa do świadczeń rodzinnych. Rozwiązanie to jest negatywnie postrzegane przez beneficjentów świadczeń rodzinnych. Wysiłek włożony we własną edukację oraz osiągnięte dzięki niemu wyniki bez wątpienia zostaną wykorzystane przez osoby, których dotyczy omawiane zagadnienie, w przyszłej karierze zawodowej, jednakże

na obecnym etapie ich życia stają się one, w świetle obowiązujących przepisów ustawy, przeszkodą uniemożliwiającą poprawę sytuacji materialnej tych osób.

Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 504,00 zł, a w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności - kwoty 583,00 zł. Zgodnie z art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, dochód rodziny to przeciętny miesięczny dochód członków rodziny uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy.

Podstawą do ustalenia dochodu rodziny dla potrzeb świadczeń rodzinnych są więc dochody wszystkich członków rodziny osiągnięte w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jednakże na podstawie art. 5 ust. 4 i ust. 4a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, przy ustalaniu dochodu rodziny uwzględnia się także utratę i uzyskanie dochodu, które nastąpiły na skutek jednej z sytuacji określonych w art. 3 pkt 23 i art. 3 pkt 24 tej ustawy. W przypadku utraty dochodu prawo do zasiłku rodzinnego ustala się (na wniosek) na podstawie dochodu rodziny pomniejszonego o utracony dochód, a w przypadku uzyskania dochodu, prawo do zasiłku rodzinnego ustala się na podstawie dochodu rodziny powiększonego o uzyskany dochód.

Katalog przesłanek uzyskania bądź utraty dochodu obejmuje najważniejsze zmiany, które skutkują gruntowną zmianą w sytuacji dochodowej rodziny. Dotyczą one:

- a) uzyskania bądź utraty prawa do urlopu wychowawczego,
- b) uzyskania bądź utraty prawa do zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych,
- c) uzyskania bądź utraty zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z wyłączeniem pracy wykonywanej na podstawie umowy o dzieło,
- d) uzyskania bądź utraty zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a także emerytury lub renty, renty rodzinnej lub renty socjalnej, z wyjątkiem rent przyznanych rolnikom w związku z przekazaniem lub dzierżawą gospodarstwa rolnego,
- f) zarejestrowania bądź wyrejestrowania pozarolniczej działalności gospodarczej.

Katalog ten nie obejmuje jednak, mających duży wpływ na sytuację rodzinną okoliczności uzyskania bądź utraty zasiłku chorobowego, zasiłku rehabilitacyjnego, zasiłku macierzyńskiego, przysługujących po utracie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Ponadto, pomimo iż katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu nie wymienia ww. świadczeń to z dotychczasowej praktyki stosowania ustawy oraz wydanego na jej gruncie orzecznictwa (Wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie: z dnia 7 maja 2007 r., I SA/Wa 215/07, z 17 kwietnia 2007 r., I SA/Wa 357/07 oraz z dnia 7 marca 2007 r., I SA/Wa 51/07) wynika, że część właściwych organów bierze pod uwagę, przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych, utratę bądź uzyskanie zasiłku chorobowego, zasiłku rehabilitacyjnego czy zasiłku macierzyńskiego.

Mechanizm obliczania dochodu rodziny z uwzględnieniem dochodu uzyskanego i dochodu utraconego ma na celu ustalenie sytuacji dochodowej rodziny w sposób jak najbardziej zbliżony do rzeczywistego stanu. Jednocześnie należy podkreślić, że dochód rodziny obliczany zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych ma charakter prognozy. Zasiłek rodzinny przyznawany jest bowiem na okres zasiłkowy trwający dwanaście miesięcy. Dlatego też istotne jest, aby ustalony dochód z jak największym prawdopodobieństwem odpowiadał dochodowi rodziny w trakcie okresu zasiłkowego, na który ustalone zostało prawo do świadczeń. W związku z tym, dochód obliczany dla potrzeb świadczeń rodzinnych to przeciętny miesięczny dochód osiągnięty w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, a nie dochód za konkretny miesiąc np. za miesiąc poprzedzający miesiąc złożenia wniosku. Jednocześnie pewne zmiany w sytuacji dochodowej mają na tyle stały charakter, że mogą zostać uwzględnione już w momencie ich wystąpienia. Co więcej, mają one znaczący wpływ na sytuację dochodową rodziny i z bardzo dużym prawdopodobieństwem można założyć, że zmiana ta znajdzie odzwierciedlenie np. w zaświadczeniu z urzędu skarbowego o dochodach za ten rok kalendarzowy.

Zasady, na jakich dochód rodziny powiększany jest o dochód uzyskany lub pomniejszany o dochód utracony, zostały określone w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. Nr 105, poz. 881, z późn. zm.). Odnośnie do świadczeń z funduszu alimentacyjnego zasady te określone są w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2008 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz wzorów wniosku, zaświadczeń i oświadczeń o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego (Dz. U. Nr 136, poz. 855).

Na podstawie ww. rozporządzeń, w przypadku uzyskania przez członka rodziny dochodu po roku, z którego dochody stanowią podstawę do ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych, do dochodu rodziny dodaje się miesięczną kwotę dochodu uzyskanego przez

członka rodziny, o ile dochód ten osoba otrzymuje w dniu ustalania prawa do świadczeń rodzinnych.

Natomiast w przypadku utraty dochodu zgodnie z ww. rozporządzeniami, od dochodu rodziny odejmuje się przeciętną miesięczną kwotę utraconego dochodu.

Analogiczne zasady dotyczą sposobu ustalania dochodu w przypadku prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Przepis art. 9 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przewiduje takie same zasady ustalania dochodu jak art. 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych. W zakresie definicji dochodu i dochodu rodziny ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów odsyła do ustawy o świadczeniach rodzinnych (art. 2 pkt 4 i 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów), a przepisy art. 2 pkt 17 i 18 tej ustawy określają pojęcie utraty i uzyskania dochodu, na które składają się takie same pozycje, jak w przypadku utraty i uzyskania dochodu w ustawie o świadczeniach rodzinnych.

W wyroku z dnia 30 czerwca 2009 r., sygn. akt P 45/08 (Dz. U. Nr 108, poz. 910), Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej § 17 ust. 2 rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne, który brzmiał: „Nie pomniejsza się dochodu rodziny o dochód utracony, jeżeli w tym samym roku kalendarzowym osoba uzyskała inny dochód i nie utraciła go przed zgłoszeniem wniosku o zasiłek, bez względu na przerwę w uzyskiwaniu dochodów w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy.”

Na podstawie przepisu § 17 ust. 2 ww. rozporządzenia, przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych uwzględniano jedynie utratę dochodu, która nastąpiła po roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy. Na skutek wskazanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, przy obliczaniu dochodu rodziny powinna być brana pod uwagę także ewentualna utrata dochodu następująca w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy. Dla przykładu, przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego na okres zasiłkowy 2009/2010 podstawą przy obliczaniu dochodu są dochody członków rodziny osiągnięte w roku 2008. Zgodnie z § 17 ust. 2 ww. rozporządzenia, organ wydający decyzję w sprawie świadczeń rodzinnych uwzględniałby jedynie utratę dochodu członka rodziny, która nastąpiła w roku 2009 lub 2010. W związku ze wskazanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, powinna być uwzględniana także utrata dochodu, która nastąpiła w roku 2008. Wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego spowodowało, że obliczony na podstawie obowiązujących przepisów dochód rodziny w wielu sytuacjach odbiega od rzeczywistego dochodu. Przykładowo utrata dochodu w listopadzie roku, z którego dochody stanowią podstawę do ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych i uzyskanie nowego dochodu

w grudniu skutkuje tym, że dochody uzyskiwane do listopada należy potraktować jako dochód utracony, a osiągnięty w grudniu nowy dochód należy podzielić przez 12 (przeciętny miesięczny dochód uzyskany w roku kalendarzowym).

Trybunał Konstytucyjny nie odniósł się w swoim wyroku do przepisów § 18 ww. rozporządzenia, w związku z czym uzyskanie dochodu jest brane pod uwagę jedynie, jeśli nastąpiło po roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, a utrata dochodu dotyczy również roku kalendarzowego poprzedzającego okres zasiłkowy.

Zasada ta jest jednak kwestionowana przez część sądów administracyjnych. Przykładem jest stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego w wyrokach z dnia 20.10.2008 r., sygn. akt I OSK 1843/07, z dnia 30.10. 2008 r., sygn. akt I OSK 1842/07, z których wynika, że § 18 rozporządzenia zamiast konkretyzować ustawę, uzupełnia ją, przez co swą treścią wykracza poza zakres upoważnienia ustawowego, co w rezultacie przesądza o jego niezgodności z ustawą.

Z kolei Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 15 maja 2009 r., sygn. akt I OSK 930/08 orzekł, że w przypadku uzyskania dochodu po roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy § 18 rozporządzenia ma zastosowanie.

Analogiczne zasady ustalania dochodu obowiązują w przypadku gdy o zasiłek rodziny ubiega się osoba ucząca się, tj. osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony.

I.2. Świadczenie pielęgnacyjne

Na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia br., świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

- 1) matce albo ojcu,
- 2) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny,
- 3) opiekunowi faktycznemu dziecka

– jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego

współdziałaniu na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Zgodnie z art. 17 ust. 1a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku gdy nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki.

Zgodnie z art. 23 ust. 4aa ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w przypadku gdy w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej wystąpią wątpliwości dotyczące okoliczności, o których mowa w art. 17, organ właściwy może przeprowadzić wywiad.

Wywiad może być przeprowadzony jedynie na etapie postępowania administracyjnego zmierzającego do przyznania świadczenia pielęgnacyjnego. Nie może być on jednak zastosowany w stosunku do osoby, która już pobiera świadczenie pielęgnacyjne, także wówczas gdy zachodzą wątpliwości czy osoba wciąż spełnia warunki ustawowe, w szczególności czy faktycznie sprawuje opiekę nad osobą niepełnosprawną.

Zgodnie z art. 17 ust. 5 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje jeżeli:

- 1) osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
- 2) osoba wymagająca opieki:
 - a) pozostaje w związku małżeńskim,
 - b) została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej;
- 3) osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko;
- 4) osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie;

5) na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Katalog przesłanek negatywnych nie obejmuje jednak wszystkich sytuacji, w których świadczenie pielęgnacyjne nie powinno przysługiwać. Sytuacje te dotyczą otrzymywania:

- 1) świadczenia pielęgnacyjnego przez osobę, która ma ustalone prawo do renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka;
- 2) przez osoby wchodzące w skład jednej rodziny więcej niż jednego świadczenia pielęgnacyjnego (np. matka otrzymuje świadczenie pielęgnacyjne z tytułu opieki nad dzieckiem a jej mąż otrzymuje świadczenie pielęgnacyjne z tytułu opieki nad swoją siostrą);
- 3) przez więcej niż jedną osobę świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu opieki nad tą samą osobą (np. z tytułu opieki nad niepełnosprawną matką świadczenie pielęgnacyjne pobierane jest przez dwoje jej dzieci);
- 4) świadczenia pielęgnacyjnego przez osoby, które same nie są zdolne do samodzielnej egzystencji.

I.3. Zasilek pielęgnacyjny

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, zasilek pielęgnacyjny przysługuje:

- 1) niepełnosprawnemu dziecku;
- 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 3) osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasilek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Zgodnie z art. 16 ust. 5a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, osobie, o której mowa w ust. 2 tego artykułu, zasilek pielęgnacyjny nie przysługuje, jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenie na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby, chyba że przepisy o koordynacji systemów

zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Ograniczenie to nie dotyczy jednak osób uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego, o których mowa w art. 16 ust. 3 ustawy.

O BOWIĄZUJĄCY STAN PRAWNY REGULOWANY PRZEPISAMI USTAWY O POMOCY OSOBOM UPRAWNIONYM DO ALIMENTÓW

I.4. II.6. Sposób postępowania w przypadku śmierci osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego

W przypadku śmierci osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego niewygezwolowane do chwili zgonu nienależne świadczenia nie podlegają dochodzeniu. Brak jest jednak podstawy prawnej do wygaszenia przez gminę należności budżetu państwa powstałych z tego tytułu. Powoduje to trudności w zakresie rozliczania dotacji celowej z budżetu państwa na świadczenia rodzinne oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

II.2. Koordynacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ramach systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 roku w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 149 z 05.07.1971, str. 2, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 35, z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Rady (EWG) Nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 roku w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1972, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 83, z późn. zm.) świadczenie z funduszu alimentacyjnego objęte jest koordynacją w ramach systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej.

Jednakże z dniem 1 maja 2010 r. Rozporządzenie Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 roku w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz Rozporządzenie Rady (EWG) Nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 z dnia 21 marca 1972 roku - rozporządzenie wykonawcze do Rozporządzenia Nr 1408/71 zostaną zastąpione Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 988/2009 z dnia 16 września 2009 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz określającym treść załączników (Dz. Urz UE L 284 z 30.10. 2009 r., str. 43), które zmieniło rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004 r., str. 1) oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 6 września 2009 r. dotyczącym wykonywania rozporządzeń (WE) Nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009 r., str. 1).

W załączniku I do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w części 1 – Polska wyłączyła świadczenie z funduszu alimentacyjnego z zakresu przedmiotowego przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

II.3. Przekazanie do ośrodka pomocy społecznej realizacji ustawy

Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7, z późn. zm.) organ właściwy dłużnika może upoważnić, w formie pisemnej, kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy, a także inną osobę na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy do prowadzenia wywiadu alimentacyjnego oraz odebrania oświadczenia majątkowego.

Ponadto zgodnie z art. 12 ust. 2 ww. ustawy, organ właściwy wierzyciela może upoważnić, w formie pisemnej, swojego zastępcę, pracownika urzędu albo kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy, a także inną osobę na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy do prowadzenia postępowania w sprawach, o których mowa w 12 ust. 1, a także do wydawania w tych sprawach decyzji.

Przepisy te jednak nie dają możliwości przekazania do ośrodka pomocy społecznej realizacji postępowania wobec dłużnika alimentacyjnego w pełnym zakresie. Tym samym częściowa realizacja ustawy o pomocy społecznej odbywa się w urzędzie gminy (postępowanie wobec dłużnika alimentacyjnego, z wyłączeniem przeprowadzania wywiadu alimentacyjnego i odbierania oświadczenia majątkowego od dłużnika) zaś w pozostałym zakresie w ośrodku pomocy społecznej (postępowanie wobec dłużnika alimentacyjnego w części dotyczącej przeprowadzania wywiadu alimentacyjnego i odbierania oświadczenia majątkowego od dłużnika oraz postępowanie w sprawie ustalenia prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego). Powyższy rozdział kompetencji powoduje zwiększenie kosztów realizacji przedmiotowej ustawy.

Pomimo tego, że obowiązujące przepisy wymuszają powyższe zasady postępowania w stosunku do dłużnika alimentacyjnego część gmin przekazała realizację całego postępowania wobec dłużników alimentacyjnych do ośrodka pomocy społecznej w drodze uchwały rady gminy. Jednakże takie rozwiązanie kwestionowane jest przez część wojewodów oraz niektóre wojewódzkie sądy administracyjne.

II.4. Prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla pełnoletniej osoby posiadającej własne dziecko

Zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, osoba uprawniona do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, tj. osoba uprawniona do alimentów [zgodnie z art. 2 pkt 11 ww. ustawy, to osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna] nie ma prawa do tych świadczeń jeżeli jest pełnoletnia i posiada własne dziecko.

Powyższe rozwiązanie spotyka się z zarzutem rodziców wychowujących dzieci, że jest to przepis dyskryminujący osoby pełnoletnie posiadające własne dzieci.

II.5. Wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w przypadku zmiany wysokości zasądzonych alimentów

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł.

Na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ww. ustawy, obniżenie przez sąd z mocą wsteczną wysokości zasądzonych alimentów pociąga za sobą odpowiednie zmniejszenie również z mocą wsteczną wysokości świadczeń przyznanych z funduszu alimentacyjnego.

Skutkiem powyższych regulacji jest powstanie sytuacji, w której organ właściwy, nie mogąc przewidzieć, że sąd obniży wysokość alimentów z mocą wsteczną, do momentu wpływu do komornika nowego wyroku obniżającego alimenty wypłaca świadczenia z funduszu alimentacyjnego w oparciu o posiadany wyrok, a więc w kwocie wyższej niż przysługiwała.

Jeżeli taka sytuacja ma miejsce, wówczas zgodnie z art. 29 ust. 2 ww. ustawy, organ właściwy obniża odpowiednio z mocą wsteczną wysokość przyznanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, a świadczenia wypłacone w kwocie wyższej niż wysokość zasądzonych alimentów, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 23 ww. ustawy, uznawane są za świadczenia nienależnie pobrane i podlegają zwrotowi wraz z ustawowymi odsetkami.

Natomiast zgodnie z art. 29 ust. 3 ustawy w przypadku gdy sąd zwolnił osobę zobowiązaną z obowiązku alimentacyjnego, a osoba uprawniona w dalszym ciągu pobierała świadczenia z funduszu alimentacyjnego za okres wsteczny, to w takiej sytuacji osoba ta nie jest obowiązana do ich zwrotu.

Tym samym zniesienie przez sąd z mocą wsteczną obowiązku alimentacyjnego nie pociąga za sobą obowiązku zwrotu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych w oparciu o uchylony wyrok.

Jest to rozwiązanie niekonsekwentne w stosunku do zapisu art. 29 ust. 2 ustawy na podstawie którego, w analogicznej sytuacji, organ właściwy obniża odpowiednio z mocą wsteczną wysokość przyznanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, a świadczenia wypłacone w kwocie wyższej niż wysokość zasądzonych alimentów, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 23 ww. ustawy, uznawane są za świadczenia nienależnie pobrane i podlegają zwrotowi.

Wprowadzenie zmian do wszystkich powyższych przepisów nie będzie kolidować z normami ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej. Wszystkie bowiem zmiany, w wyłączeniem zlikwidowania w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przepisów dotyczących koordynacji zabezpieczenia społecznego, odnoszą się do kwestii, w zakresie których ustawodawstwo krajowe ma wyłączną kompetencje do stanowienia prawa.

Natomiast powyższa zmiana w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów znajduje swoje uzasadnienie wobec wyłączenia świadczeń z funduszu alimentacyjnego z koordynacji systemów zabezpieczenia

Cel projektowanej regulacji:

Celem projektowanej regulacji dotyczącej zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów jest wprowadzenie zmian wynikających z treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 czerwca 2009 r., sygn. akt P 45/08 (Dz. U. Nr 108, poz. 910).

Ponadto ustawa ta zmierza dodatkowo do wyeliminowania powstałych nieścisłości związanych z interpretacją przepisów dotyczących m.in. świadczenia pielęgnacyjnego, zasiłku pielęgnacyjnego, dostosowanie przepisów powyższych ustaw do zamian wynikających z prawa podatkowego oraz europejskiego.

Możliwość podjęcia alternatywnych środków w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy:

Z uwagi na przedmiot regulacji (zmiana przepisów uwzględniająca wyrok Trybunału Konstytucyjnego) brak jest możliwości podjęcia alternatywnych środków w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy zmieniającej.

Podmioty, na które oddziaływać mają projektowane rozwiązania:

Projektowane rozwiązania mają wpływ na organy administracji publicznej realizujące zadania na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz beneficjentów świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Przewidywane skutki finansowe i źródła ich pokrycia:

Projektowane rozwiązania nie spowodują dodatkowych wydatków z budżetu państwa.

II Projektowane rozwiązania prawne

Zakres podmiotowy:

Projektowane rozwiązania dotyczą organów administracji publicznej realizujących zadania na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz beneficjentów świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Zakres przedmiotowy:

Proponowane zmiany obejmują kwestie dotyczące ustalania prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Opis szczegółowy projektowanej regulacji:

ZMIANY W USTAWIE O ŚWIADCZENIACH RODZINNYCH

I.1. oraz II.1. Pojęcie dochodu, określenie sposobu jego ustalania oraz katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu

Proponuje się doprecyzowanie definicji dochodu, zawartej w art. 3 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, w części dotyczącej dochodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych poprzez wskazanie, że dochodem na podstawie, którego ustalane jest prawo do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego są przychody podlegające opodatkowaniu na podstawie przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, na zasadach określonych w art. 27 (skala podatkowa) i art. 30c (podatek liniowy od działalności gospodarczej) tej ustawy, pomniejszone o koszty uzyskania przychodu, należny podatek dochodowy od osób fizycznych, składki na ubezpieczenia społeczne niezaliczone do kosztów uzyskania przychodu oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zmiana ta rodzić będzie konieczność stosownej zmiany w art. 23 ust. 4 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Ponadto proponuje się zmianę definicji dochodu rodziny, określonej w art. 3 pkt 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Zgodnie z proponowanymi zmianami dochód rodziny stanowiłaby suma dochodów osiągniętych w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy podzielona przez liczbę miesięcy, w których dochód ten był osiągany, a nie jak obecnie przez liczbę miesięcy w roku. Tym samym wykazany zostanie dochód faktycznie otrzymywany, a nie dochód zaniżony, co miało miejsce w przypadku osób, które pod koniec roku podjęły dopiero pracę (po podziale ich rocznego dochodu przez liczbę miesięcy w roku wykazywany był dochód znacznie zaniżony względem dochodu faktycznie przez nich miesięcznie otrzymywanego).

Ponadto proponuje się przeniesienie z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne do ustawy przepisów § 17 i 18, określających przesłanki utraty i uzyskania dochodu.

Tym samym proponuje się, aby w przypadku utraty przez członka rodziny dochodu, od dochodu rodziny odejmuje się przeciętną miesięczną kwotę utraconego dochodu. Prawo do świadczeń rodzinnych ustalane było się od pierwszego pełnego miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła utrata dochodu, nie wcześniej jednak niż od miesiąca złożenia wniosku. Nie będzie się pomniejszało dochodu rodziny o dochód utracony, jeżeli w tym samym roku kalendarzowym osoba uzyskała inny dochód i nie utraciła go przed zgłoszeniem wniosku o zasiłek, bez względu na przerwę w uzyskiwaniu dochodów w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, czyli de facto jeżeli w momencie składania wniosku stale uzyskuje dochód. Takie rozwiązanie wykluczy konieczność dokonywania obliczeń wszelkich zmian w sytuacji dochodowej danej osoby i rodziny i uwzględni wyłącznie zmiany istotne – to czy osoba aktualnie otrzymuje dochód.

Natomiast w przypadku uzyskania przez członka rodziny dochodu po roku, z którego dochody stanowią podstawę do ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych, do dochodu rodziny dodawało się miesięczną kwotę dochodu uzyskanego przez członka rodziny, o ile dochód ten osoba będzie otrzymywała w dniu ustalania prawa do świadczeń rodzinnych.

W przypadku gdy dochód rodziny powiększony o uzyskany dochód powoduje utratę prawa do świadczeń rodzinnych, świadczenia nie przysługują od miesiąca następującego po pierwszym pełnym miesiącu od uzyskania dochodu.

W przypadku utraty i uzyskania dochodu do wniosku o świadczenia rodzinne będzie dołączenie dokumentów potwierdzających utratę i uzyskanie dochodu oraz ich wysokość.

Kolejną propozycją jest wyłączenie z, zawartego w art. w art. 3 pkt 1 lit a ustawy o świadczeniach rodzinnych, katalogu dochodów niepodlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wliczanych do dochodu warunkującego prawo do świadczeń rodzinnych, stypendiów za wyniki w nauce. Zmiana ta będzie polegała na wyłączeniu w art. 3 pkt 1 lit a tiret 15 z tych stypendiów z pozycji dochodów .

I.2. Świadczenie pielęgnacyjne

Proponuje się wprowadzenie dodatkowego warunku w stosunku do osób, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych tj. innym osób, poza ojcem lub matką, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny polegającego na uzależnieniu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego od zdolności do samodzielnej egzystencji. Oznacza to, że te osoby legitymujące się orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji nie mogłyby korzystać z tego świadczenia. Będzie to miało na celu wykluczenie fikcyjnego pobierania świadczenia pielęgnacyjnego przez dalszych członków rodziny, który de facto nie są w stanie sprawować opieki nad osobą niepełnosprawną, gdyż sami wymagają pomocy osoby trzeciej w wykonywaniu codziennych czynności życiowych.

Odnosnie do art. 17 ust. 5 ww. ustawy jako negatywne przesłanki prawa do świadczenia pielęgnacyjnego proponuje się dodanie:

- 1) pozbawienie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego osoby, która ma ustalone prawo do renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego (emerytury albo renty);
- 2) uniemożliwienie otrzymywania więcej niż jednego świadczenia pielęgnacyjnego w rodzinie;
- 3) uniemożliwienie otrzymywania z tytułu opieki nad daną osobą więcej niż jednego świadczenia pielęgnacyjnego.

Obecnie osoby pobierające rentę rodziną, przyznawaną w myśl art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w przypadku zbiegu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych mają prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W myśl powyższego przepisu osoba uprawniona do kilku świadczeń emerytalno-rentowych może wybrać świadczenie, które chce

pobierać, z reguły jest to świadczenie wyższe. Zdarza się więc, że osoba mająca prawo do emerytury lub renty pobiera wyższą rentę rodzinną po zmarłym małżonku. To stwarza sytuację, zgodnie z obecnym brzmieniem przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych, że osoba pobierająca rentę lub emeryturę nie ma prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, a osoba mająca prawo do emerytury lub renty wybierająca po zmarłym małżonku wyższą rentę rodzinną ze świadczenia pielęgnacyjnego może korzystać. Wprowadzenie powyższej zmiany ujednolici sytuację prawną tych osób.

Odnosnie do możliwości przeprowadzenia wywiadów proponuje się zmianę art. 23 ust. 4aa ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych poprzez wprowadzenie możliwości przeprowadzania wywiadów (lub korzystania z wywiadów środowiskowych przeprowadzanych przez ośrodek pomocy społecznej) u osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne także po wydaniu decyzji przyznającej świadczenie, tj. w okresie wypłacania świadczenia pielęgnacyjnego. Będzie to służyć potwierdzeniu w przypadku wątpliwości, czy osoba mająca już przyznane świadczenie pielęgnacyjne faktycznie sprawuje opiekę nad osobą niepełnosprawną i spełnia pozostałe warunki ustawowe.

Proponuje się również zmianę w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych poprzez wskazanie, że wniosek o świadczenia pielęgnacyjne mogą złożyć wszystkie osoby uprawnione do świadczenia pielęgnacyjnego, o których mowa w art. 17 ww. ustawy, czyli matka, ojciec, opiekun faktyczny albo inne osoby, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny. Obecne obowiązuje brzmienie przepisu przewiduje wyłącznie ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych oraz ich wypłata następują odpowiednio na wniosek małżonków, jednego z małżonków, rodziców, jednego z rodziców, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, osoby uczącej się, pełnoletniej osoby niepełnosprawnej lub innej osoby upoważnionej do reprezentowania dziecka lub pełnoletniej osoby niepełnosprawnej, co stoi w sprzeczności z katalogiem osób uprawnionych do świadczeń rodzinnych.

I.3. Zasiłek pielęgnacyjny

Zmiana art. 16 ust. 5a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych przewiduje rozciągnięcie zakresu jego stosowania na wszystkie osoby uprawnione do ubiegania się o przyznanie zasiłku pielęgnacyjnego, określone w art. 16 ust. 2 i 3 ww. ustawy, a więc nie tylko, jak to ma miejsce obecnie, niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o

znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie, która ukończyła 75 lat, ale także o czym stanowi ust. 3 - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

ZMIANY W USTAWIE O POMOCY OSOBOM UPRAWNIONYM DO ALIMENTÓW

I.4. II.6. Sposób postępowania w przypadku śmierci osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Proponuje się wprowadzenie w ustawie o świadczeniach rodzinnych oraz w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przepisów pozwalających na wygaszenie należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w sytuacji śmierci osoby zobowiązanej do ich zwrotu. Wygaszenia należności z tytułu z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w sytuacji śmierci osoby zobowiązanej do ich zwrotu będzie następowało po uzyskaniu przez organ właściwy wierzyciela sprawdzonej w aktach stanu cywilnego, informacji o śmierci tej osoby. Wygaszanie należności odbywałoby się na takich samych zasadach jak obecnie następuje, określone w art. 28 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wygaszanie należności w przypadku śmierci dłużnika alimentacyjnego.

II.2. Koordynacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ramach systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej

W związku ze zmianą przepisów dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego należy w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów uchylić art. 17. Natomiast w ustawie o świadczeniach rodzinnych zmianie podlegać będzie definicja zawarta w art. 3 pkt 15a tejże ustawy poprzez przywołanie aktualnych aktów prawa europejskiego regulujących kwestie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

II.3. Przekazanie do ośrodka pomocy społecznej realizacji ustawy

Zmiana ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w części dotyczącej postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, polega na umożliwieniu organowi

właściwemu dłużnikowi udzielenia upoważnienia, w formie pisemnej, swojemu zastępcy, pracownikowi urzędu albo kierownikowi ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy, a także innej osobie na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki gminy, do prowadzenia postępowania wobec dłużników alimentacyjnych w pełnym zakresie. W wyniku tej zmiany organ właściwy dłużnikowi będzie mógł prowadzić postępowanie wobec dłużnika alimentacyjnego na takich samych zasadach jak obecnie organ właściwy wierzycielowi prowadzi postępowanie w sprawie realizacji świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Biorąc pod uwagę, że w przypadku gdy dłużnik i wierzyciel mieszkają w tej samej miejscowości, organ właściwy dłużnikowi jest jednocześnie organem właściwym wierzycielowi, takie rozwiązanie usprawni realizację zadań wynikających z ustawy.

II.4. Prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla pełnoletniej osoby posiadającej własne dziecko

Wprowadzenie upoważnienia do pobierania świadczenia z funduszu alimentacyjnego również w sytuacji, gdy pełnoletnia osoba uprawniona posiada własne dziecko, będzie możliwe dzięki uchynieniu art. 10 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

II.5. Wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w przypadku zmiany wysokości zasądzonych alimentów

Zmiana przepisu art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ma na celu zniesienie obowiązku naliczania ustawowych odsetek od nienależnie pobranych świadczeń, w przypadku gdy do nienależnego pobrania świadczeń doszło w wyniku zmniejszenia przez sąd z mocą wsteczną wysokości alimentów.

Ponadto należy zmienić art. 29 ust. 3 ustawy poprzez nałożenie na osobę uprawnioną do pobierania świadczeń z funduszu alimentacyjnego obowiązku zwrotu wypłaconych jej świadczeń, w przypadku gdy mimo zwolnienia przez sąd osoby zobowiązanej z obowiązku alimentacyjnego, osoba uprawniona w dalszym ciągu otrzymywała świadczenia z tego funduszu.

Akty wykonawcze:

Projektowane rozwiązania oznaczają konieczność nowelizacji:

- 1) rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. Nr 105, poz. 881, z późn. zm.);
- 2) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2008 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz wzorów wniosku, zaświadczeń i oświadczeń o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego (Dz. U. Nr 136, poz. 855).

Zmiany w powyższych aktach wykonawczych będą polegały na dostosowaniu ich przepisów do zmian wprowadzonych ustawą, w szczególności zmian we wnioskach o świadczenia rodzinne i świadczeniach z funduszu alimentacyjnego w zakresie pouczeń o warunkach nabywania prawa do poszczególnych świadczeń.

Nie będzie konieczności wprowadzenia w ustawach zmian w upoważnieniach do wydania aktów wykonawczych.

Sprawy dotyczące odpowiedzialności karnej:

Projektowane rozwiązania nie wymagają wprowadzenia regulacji określających odpowiedzialność karną.

Wpływ projektowanych regulacji na stosunki powstałe przed działaniem ustawy:

Projektowane rozwiązania wymagają wprowadzenia przepisów przejściowych wskazujących, że do ustalania prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego za okresy przed wejściem ustawy w życie stosuje się przepisy dotychczasowe.

Przepisy dostosowujące:

Projektowane rozwiązania nie wymagają wprowadzenia przepisów dostosowujących.

Wejście w życie projektowanej regulacji:

Proponuje się wejście w życie ustawy po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

III Ocena Skutków Regulacji

Wpływ regulacji na:

1) sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Na budżet państwa mają wpływ następujące zmiany:

a) pojęcie dochodu, określenie sposobu jego ustalania oraz katalog przesłanek utraty i uzyskania dochodu,

Zmiana definicji dochodu w części dotyczącej dochodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Mając na uwadze, iż zmiana ta doprecyzowuje katalog dochodów, na podstawie których ustalane jest prawo do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego, prawdopodobny jest spadek wydatków z budżetu państwa na świadczenia rodzinne oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Zmiana definicji dochodu rodziny spowoduje spadek wydatków z budżetu państwa z uwagi na zmniejszenie liczby świadczeniobiorców. Z uwagi jednak na brak informacji o liczbie osób rozpoczynających pracę w trakcie roku bazowego w podziale na poszczególne miesiące, brak jest możliwości wskazania dokładnych skutków finansowych.

Zmiany definicji uzyskania i utraty dochodu nie mają wpływu na wydatki budżetu państwa.

Jednakże wyłączenie z katalogu dochodu stypendiów za wyniki w nauce spowoduje zwiększenie wydatków budżetu państwa ze względu na związany z tym wyłączeniem wzrost liczby świadczeniobiorców. Szacowane wydatki (wraz z kosztami obsługi) w skali roku mogą się zwiększyć o ok. 5,5 mln zł, bowiem szacowany wzrost liczby świadczeniobiorców wynosi ok. 2,3 tys.

b) świadczenie pielęgnacyjne

Zmiana przepisów spowoduje zmniejszenie wydatków budżetu państwa ze względu na spadek liczby świadczeniobiorców. Wydatki (wraz z kosztami obsługi oraz wydatkami na opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne) mogą ulec

zmniejszeniu o ok. 6,6 mln zł, z uwagi na to, że spadek liczby świadczeniobiorców szacuje się na ok. 1 tys.

c) zasilek pielęgnacyjny

Zmiana spowoduje zmniejszenie wydatków budżetu państwa ze względu na spadek liczby świadczeniobiorców. Z uwagi na brak szczegółowych informacji, odnośnie do liczby świadczeniobiorców, brak jest możliwości wskazania rzeczywistych skutków finansowych.

d) koordynacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ramach systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej

Zmiana spowoduje zmniejszenie wydatków budżetu państwa ze względu na brak możliwości wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego w przypadku, gdy osoba uprawniona zamieszkuje za granicą. Szacowane wydatki (wraz z kosztami obsługi) w skali roku mogą ulec zmniejszeniu o ok. 1,9 mln zł.

e) prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla pełnoletniej osoby posiadającej własne dziecko

Zmiana spowoduje zwiększenie wydatków budżetu państwa ze względu na wzrost liczby świadczeniobiorców. Wydatki te (wraz z kosztami obsługi) mogą wzrosnąć o ok. 13 mln zł, bowiem wzrost liczby świadczeniobiorców szacuje się na ok. 4 tys., przy przyjęciu za podstawę danych demograficznych o liczbie urodzeń, wieku matki oraz danych o współczynnikach skolaryzacji dla grup wiekowych powyżej 18 roku życia.

f) wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego w przypadku zmiany wysokości zasądzonych alimentów

Zmiana spowoduje zmniejszenie wydatków budżetu państwa o ok. 34 tys. zł w skali roku. Wskazana kwota została uzyskana na podstawie danych sprawozdawczych o kwotach zwróconych z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Pozostałe zmiany nie mają wpływu na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego.

Zmiana przepisów nie wpłynie na zwiększenie zadań realizatorów świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Obecnie realizacja zadań wynikających ze zmienianych ustaw stanowi zadanie zlecone wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Zadania te mogą być wykonywane przez wyodrębnione w urzędach gmin komórki lub

przekazywane ośrodkom pomocy społecznej. Wprowadzenie powyższych zmian nie będzie wiązało się z nakładaniem na gminy dodatkowych obowiązków ponad te, które już wykonują.

Podsumowując, dające się oszacować skutki finansowe proponowanych zmian, należy uznać, że spowodują one zwiększenie wydatków budżetu państwa o ok. 10 mln zł. Jednakże ze względu na zmianę definicji dochodu rodziny, która może skutkować spadkiem liczby świadczeniobiorców świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego uprawnione jest twierdzenie, że zaproponowane zmiany ostateczne nie spowodują zwiększenia wydatków budżetu państwa.

Rozszerzenie bowiem pojęcia dochodu warunkującego prawo do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego o nowowprowadzone zasady opodatkowania podatkiem liniowym spowodować może, że do świadczeń tych przestaną być uprawnione osoby, które faktycznie dochód otrzymują, ale do tej pory nie był on uwzględniany.

2) wpływ regulacji na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorstw, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz na sytuację i rozwój regionalny

Ustawa nie wpływa na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz rozwój regionalny.

Zakres konsultacji:

Projekt założeń poddany został konsultacjom z członkami Rady Ministrów oraz przesłany do zaopiniowania przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, a także do konsultacji z następującymi partnerami społecznymi:

- 1) Forum Związków Zawodowych;
 - 2) NSZZ „Solidarność”;
 - 3) NSZZ „Solidarność 80”;
 - 4) Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych;
 - 5) Konfederacją Pracodawców Polskich;
 - 6) Konfederacją Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”;
 - 7) Związkiem Rzemiosła Polskiego;
 - 8) Business Centre Club;
 - 9) Ogólnopolską Federacją Organizacji Pozarządowych.
- Wszystkie zgłoszone uwagi zostały uwzględnione.